

Ευάγγελος Ι. Μαργαρίτης
Δικηγόρος, ΔΝ

Η ΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Μια συμβολή στην ερμηνεία των άρθρων ΑΚ 1846 επ.

Πρόλογος:
Δημήτρης Χ. Λιάπης.
Αν. Καθηγητής Νομικής Σχολής Αθηνών

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ποιείτο ο κληρονόμος, θα υπήρχε κίνδυνος να εκδοθεί μια εσφαλμένη απόφαση, που να αφορά σε ένα υποκείμενο δίκης που δεν θα ήταν ποτέ φορέας, ενεργητικά ή παθητικά, του επίδικου δικαιώματος, με συνέπεια η απόφαση να είναι εσφαλμένη³⁵³.

Επίσης, ο ΑΚ προβλέπει ειδικές ρυθμίσεις για την παραγραφή μιας αξίωσης που ανήκει στην κληρονομιαία περιουσία, προκειμένου να διασφαλίσει την ανεπηρέαστη έκφραση της βούλησης του κληρονόμου σχετικά με το αν θα μείνει οριστικά κληρονόμος ή θα αποποιηθεί την κληρονομία. Το άρθρο 259 ΑΚ προβλέπει ότι η παραγραφή αξίωσης που ανήκει σε κληρονομία ή απευθύνεται κατά κληρονομίας δεν συμπληρώνεται πριν από την πάροδο εξαμήνου αφότου ο κληρονόμος απέκτησε την κληρονομία ή αφότου η αξίωση μπορεί να ασκηθεί από κηδεμόνα κληρονομίας ή κατά κηδεμόνα κληρονομίας³⁵⁴. Συγχρόνως, για λόγους προστασίας και των δανειστών της κληρονομίας, η ίδια αναστολή ισχύει και για αυτούς, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι δεν θα χαθεί οποιαδήποτε αξίωσή τους, κατά το χρονικό διάστημα που δεν μπορούν να την ασκήσουν. Δεδομένης της ρύθμισης όμως του άρθρου 265 ΚΠολΔ, που καθιστά ουσιαστικά μη δικαστικά επιδιώξιμη την αξίωσή τους κατά της κληρονομίας, θα επερχόταν ούτως ή άλλως αναστολή, σύμφωνα με το άρθρο 255 ΑΚ, που αφορά στην αναστολή της παραγραφής για λόγους ανωτέρας βίας, που εν προκειμένου θα συνίσταντο στην ύπαρξη προθεσμίας αποποίησης των προσωρινών κληρονόμων.

Συναφής είναι και η ρύθμιση του άρθρου 292 ΚΠολΔ. Κατά το άρθρο αυτό, ο κληρονόμος, ο κληροδόχος ή ο καταπιστευματοδόχος δεν μπορούν να κληθούν για να επαναληφθεί η δίκη που έχει διακοπεί πριν περάσει η προθεσμία της αποποίησης ή πριν χάσουν με οποιονδήποτε άλλο τρόπο το δικαίωμα της αποποίησης³⁵⁵. Κατά του προσωρινού κληρονόμου, όσο διαρκεί η προθεσμία αποποίησης

353. *MünchKomm/Leipold*, § 1958, αρ. 9, Γερμανικό Ακυρωτικό, απόφαση της 8.2.1989, NJW 1989, 2885.

354. Απ. Γεωργιάδης, ΓενΑρχές, § 25, αρ. 25· *MünchKomm/Grothe*, § 211, αρ. 1· *Bamberger/Roth (BeckOK)/Henrich*, § 211, αρ. 1· *Dörner*, εις Schulze u.a., BGB, § 211, αρ. 1, *Jauernig/Jauernig*, BGB, § 210 - 211, αρ. 1. πρβλ. ΑΠ 937/2007 ΑΠ ΧρΐΔ 2008, 36: «Με βάση την διάκριση της αναστολής σε απόλυτη, συμπληρώσεως και λήξεως, εκείνη που θεσπίζει το άρθρο 259 ΑΚ είναι αναστολή συμπληρώσεως. Τούτο έχει την έννοια, ότι αναστολή χωρεί μόνον όταν ο λόγος αυτής τοποθετείται στο τελευταίο εξάμηνο της παραγραφής».

355. Βλ. χαρακτηριστικότερα την ΑΠ 1774/2011 ΝΟΜΟΣ: «...(α)πό τις διατάξεις των άρθρων 286 περ. α', 287, 290, 291 και 292 ΚΠολΔ, που εφαρμόζονται, κατά το άρθρο 573 παρ. 1 του ίδιου Κώδικα, και στη διαδικασία της δίκης για την αναίρεση, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 1846 και 1847 ΑΚ προκύπτει, ότι η δίκη διακόπτεται και, όταν μετά την άσκηση της αίτησης αναίρεσης και μέχρι να τελειώσει η προφορική συζήτηση, μετά την οποία εκδίδεται η οριστική απόφαση του Αρείου Πάγου, αποβιώσει κάποιος διάδικος. Η διακοπή επέρχεται από τη γνωστοποίηση του λόγου της διακοπής προς τον αντίδικο με

σεως της κληρονομιάς δεν είναι δυνατή η απεύθυνση αιτήσεως (προσκήσεως) για την επανάληψη δίκης που έχει διακοπεί λόγω θανάτου του κληρονομουμένου³⁵⁶. Ο αντίδικος εκείνου υπέρ του οποίου επήλθε η βίαιη διακοπή της δίκης λόγω θανάτου, δικαιούται να επισπεύσει την επανάληψη της διακοπείσας δίκης με πρόσκληση προς τους αρχικούς διαδίκους και τους κληρονόμους του θανόντος, η οποία, όμως, δυναμένη να σωρεύεται στην κλήση προς συζήτηση³⁵⁷, πρέπει να κοινοποιηθεί μετά την πάροδο της κατά το άρθρο 1847 ΑΚ προθεσμίας αποποιήσεως και δεν αρκεί να έχει συμπληρωθεί η προθεσμία αυτή κατά τη συζήτηση³⁵⁸. Η πρόσκληση αυτή γίνεται με κοινοποίηση δικογράφου που περιέχει τα στοιχεία του άρθρου 118 ΚΠολΔ και κατατίθεται στη γραμματεία του δικα-

επίδοση δικογράφου ή με προφορική δήλωση στο ακροατήριο ή εκτός ακροατηρίου κατά την επιχείρηση διαδικαστικής πράξης από εκείνον που έχει το δικαίωμα να επαναλάβει τη δίκη ή και από εκείνον που μέχρι την επέλευση του θανάτου ήταν πληρεξούσιος του θανόντος. Ως διάδικος υπέρ του οποίου επήλθε η διακοπή της δίκης, στην περίπτωση θανάτου του αρχικού διαδίκου, νοείται ο καθολικός του διάδοχος (κληρονόμος του). Η επανάληψη δε της δίκης που έχει διακοπεί μπορεί να είναι είτε εκούσια, με ρητή ή σιωπηρή δήλωση του διαδίκου υπέρ του οποίου επήλθε η διακοπή, είτε και αναγκαστική με πρόσκληση του αντιδίκου ή του ομοδίκου που πρέπει να γίνει με κοινοποίηση δικογράφου. Οι διάδικοι αυτοί μπορούν να προκαλέσουν την επανάληψη και χωρίς να έχει προηγηθεί γνωστοποίηση του λόγου της διακοπής, μη επικαλούμενοι την έλλειψη της γνωστοποίησεως και θεωρώντας ότι η διακοπή έχει επέλθει, η πρόσκληση όμως αυτή δεν μπορεί να επιδοθεί στον κληρονόμο του αποβιώσαντος διαδίκου πριν από την παρέλευση της προθεσμίας για την αποποίηση της κληρονομιάς, η οποία κατ' άρθρο 1847 εδάφ. α' ΑΚ, είναι τετράμηνη και αρχίζει από την επαγωγή της κληρονομιάς. Πιο συγκεκριμένα, ο θάνατος του διαδίκου, που επιφέρει τη βίαιη διακοπή της δίκης, καθώς και η εκούσια επανάληψη αυτής από τους κληρονόμους του, μπορούν να γνωστοποιηθούν διαδοχικά με ενιαία δήλωση στο ακροατήριο κατά την εκφώνηση της υπόθεσης προς συζήτηση, εφόσον δεν υπάρξει αμφισβήτηση της ιδιότητάς τους ως κληρονόμων, οπότε ακολουθεί η άμεση συζήτηση της υπόθεσης» πρβλ. και ΑΠ 736/2013, areiospagos.gr, όπως και ΑΠ 1420/2005 ΕλλΔνη 47/2006. Έτσι και το γερμανικό δίκαιο, βλ. ειδικότερα Stadler, εις Musielak, ZPO, § 239, αρ. 15· Wöstmann, εις Saenger, Zivilprozessordnung, § 239, αρ. 5· Gehrlein, εις Münchener Kommentar zur ZPO § 239, αρ. 1 επ.: Vorwerk/Wolf/Beck'scher Online-Kommentar ZPO/Jaspersen, § 239, αρ. 51.

356. ΑΠ 428/1995 ΕλλΔνη 1996, 330· ΑΠ 417/1992 ΕλλΔνη 1993, 1337· Αστ. Γεωργιάδης, εις ΑΚ Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, άρθρο 1858, αρ. 4, Μπέη, Πολ. Δικ., άρθρο 292, σελ. 1228-1229

357. ΑΠ 28/1995 ό.π· ΑΠ 417/1992 ό.π· 1340/1982· ΑΠ 866/1977 ΝοΒ 1978, 297· ΑΠ 1287/1974 ΑρχΝ 26.419· ΑΠ 134/1973 ΝοΒ 1973, 892· Εφαθ 2732/1987 ΕλλΔνη 1988, 326· Μπέης, Πολ. Δικ., άρθρο 291, σελ. 1227-1228

358. ΑΠ 417/1992 ό.π· ΑΠ 428/1995 ό.π· ΑΠ 134/1973 ό.π· ΑΠ 2/1971 ΑρχΝ ΚΒ', 265· ΑΠ 333/1981 ΝοΒ 1981, 1525· ΑΠ 134/1974 ΝοΒ 1974, 924· ΕφΘεσ 25/1988 Αρμ 1988, 352· ΕφΘεσ 37/1990 Αρμ 1990, 108.

στηρίου, ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η διακοπείσα δίκη³⁵⁹. Την παραπάνω πρόσκληση αναπληρώνει η κλήση προς συζήτηση αγωγής ή ενδίκου μέσου³⁶⁰.

Σχετικά με τις εξώδικες δηλώσεις, τίθεται το ερώτημα κατά πόσο περιλαμβάνονται στο αρνητικό αξιολογικό περιεχόμενο του άρθρου 265 ΚΠολΔ, ώστε να μην επιφέρουν έννομες συνέπειες κατά του προσωρινού κληρονόμου, ή όχι. Έχει κριθεί³⁶¹ ότι η εξώδικη δήλωση προς καλούμενο ως κληρονόμο κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αποποίησης δεν είναι ανεπίτρεπτη, αλλά μπορεί να συντελεστεί εγκύρως, ακόμα και αν λάβει χώρα διαρκούσης της προθεσμίας αποποίησης εκ μέρους του της κληρονομιάς του αποβίωσαντος. Και αυτό, με το επιχείρημα ότι το ως άνω άρθρο (265 ΚΠολΔ) τυγχάνει εφαρμογής μόνον επί δικαστικής άσκησης της αξίωσης και όχι επί οποιαδήποτε εξώδικης πρόσκλησης προς συμμόρφωση³⁶². Σε κάθε περίπτωση, γίνεται δεκτό ότι κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αποποίησης δεν περιέρχεται σε υπερημερία ο κληρονόμος, αφού δεν έχει υποχρέωση να αναμιχθεί³⁶³. Η όχληση μένει ουσιαστικά χωρίς αποτέλεσμα. Και αυτό δεν είναι ξένο προς την τελεολογία του νόμου, να μη διασπάται η προθεσμία διάσκεψης του κληρονόμου από οποιαδήποτε ενέργεια του δανειστή του θανόντος, δικαστική ή εξώδικη, ώστε να διαμορφώνεται ελεύθερη η βούλησή του. Εδώ όμως πρέπει να προστεθεί ότι εφόσον ο προς ον η εξώδικη δήλωση τελικά αποδεχθεί την κληρονομία, οι συνέπειες της όχλησης θέλουν θεωρηθούν εκκινήσασες από τη στιγμή κατά την οποία το κρίσιμο έγγραφο είχε όντως επιδοθεί³⁶⁴.

Σχετικά με τις προθεσμίες για την ενέργεια μιας πράξης ή την άσκηση ενδίκου μέσου πρέπει να γίνει η εξής διαφοροποίηση. Η προθεσμία αποποίησης δρα υπέρ του κληρονόμου αν ο θανών ήταν ο καθ' ου η επίστευση και αναστέλλεται. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο, δηλαδή η προθεσμία δεν αναστέλλεται σε βάρος του κληρονόμου και υπέρ του άλλου μέρους, εάν ο θανών ήταν ο επισπεύ-

359. ΑΠ 812/1994 ΕλλΔνη 1997, 579· ΕφΑθ 2732/1987 ΕλλΔνη 1988, 326· ΕφΘεσ 37/1990 Αρμ 1990, 108.

360. ΑΠ 866/1977 ΝοΒ 1978, 297. Κατά τις ΑΠ 434/2006 ΕλλΔνη 2008, 466 και ΑΠ 1662/2002 ΕλλΔνη 2006, 1605, είναι μη νόμιμη η επίδοση που απευθύνεται στον κληρονόμο του θανόντος κατά τη διάρκεια της προθεσμίας διασκέψεως.

361. ΕφΛαρ 81/2012 ΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ 2012, 286 = Αρμ 2012, 1888.

362. Βαθρακοκόιλης, ΕρΝομΑΚ, άρθρο 1858, 18. Έτσι και *Hoeren*, εις *Schulze u.a.*, BGB, § 1958, αρ. 4, για τη συναφή διάταξη του γερμανικού δικαίου, όπως και *Olzen*, *Jura* 2001, 370 (Selbst die Kenntnis, dass der Empfänger noch ausschlagen kann, schadet dem Erklärenden nicht). Αντίθετη άποψη ο *Παπαντωνίου*, ΚληρΔ, § 12 III, και η *Ψούνη*, ΚληρΔ I, § 2 I 4 Β δ.

363. Έτσι και *Ψούνη*, ΚληρΔ I, § 2, I 4 Β δ· *Staudinger/Marotzke*, § 1958, αρ. 6· *MünchKomm/Leipold*, § 1958, αρ. 18· *Bamberger/Roth (BeckOK)/Siegmann/Höger*, § 1958, αρ. 6· *Hoeren*, εις *Schulze u.a.*, BGB, § 1958, αρ. 5· RGZ 79, 203.

364. *MünchKomm/Leipold*, § 1958, αρ. 18.

δων την προθεσμία, παρά τον κανόνα ότι «προθεσμίες που αρχίζουν με την επίδοση εγγράφου τρέχουν εναντίον και εκείνου με παραγγελία του οποίου έγινε η επίδοση» (άρθρ. 144 παρ. 2 ΚΠολΔ). Δηλαδή, ο θάνατος εκείνου, με παραγγελία του οποίου επιδόθηκε το έγγραφο, δεν ασκεί καμία επίδραση στη διαδρομή της προθεσμίας για εκείνον προς τον οποίο έγινε η επίδοση, αλλά εξακολουθεί αυτή να τρέχει και να συμπληρώνεται με την πάροδο του από το νόμο καθοριζόμενου χρονικού ορίου αυτής. Αντίθετη εκδοχή θα είχε ως συνέπεια τη χωρίς σοβάρό λόγο διακοπή της προθεσμίας και για τον εξακολουθούντα να ζει προς τον οποίο έγινε η επίδοση, χωρίς να εξυπηρετεί ουδόλως την οικονομία της δίκης³⁶⁵.

Τέλος, οποιαδήποτε πράξη εκτέλεσης γίνεται σε βάρος του καλούμενου πριν την παρέλευση της τετράμηνης προθεσμίας για αποποίηση της κληρονομίας ή πριν το διορισμό κηδεμόνα σχολάζουσας κληρονομίας είναι άκυρη³⁶⁶. Η απαγό-

365. ΑΠ 712/2002 ΝΟΜΟΣ· πρβλ. και ΑΠ 751/2013 δημοσιευμένη στην ιστοσελίδα areiospagos.gr κατά την οποία: «... Από τη διάταξη του άρθρου 518 παρ.2 ΚΠολΔ, κατά την οποία, αν δεν επιδοθεί η απόφαση, η προθεσμία της έφεσης είναι τρία χρόνια, που αρχίζουν από τη δημοσίευση της απόφασης που περατώνει τη δίκη, σε συνδυασμό με τη διάταξη της παρ.3 του ίδιου άρθρου, κατά την οποία, αν ο διάδικος που δικαιούταν να ασκήσει έφεση πέθανε, η προθεσμία της έφεσης αρχίζει από την επίδοση της απόφασης που περατώνει τη δίκη στους καθολικούς διαδόχους ή τους κληροδόχους, προκύπτει, ότι για τους κληρονόμους και κληροδόχους - ως προς τους οποίους η προθεσμία της έφεσης αρχίζει από την επίδοση σ' αυτούς της απόφασης που περατώνει τη δίκη - δεν εφαρμόζεται η καταχρηστική τριετής προθεσμία (ΑΠ 1017/1983 Δ 15.412)...».

366. Ως εκ τούτου, η απόφαση ΜΠρΑθ 434/2010 ΝοΒ 2010, 2011, είναι μερικώς εσφαλμένη. Και αυτό γιατί κατά τις παραδοχές της : «...ως ανήκοντα στην κυριότητα του οφειλέτη ακίνητα, για την εφαρμογή της διατάξεως αυτής, νοούνται και τα ακίνητα της κυριότητας του υπ' αυτού κληρονομηθέντος προσώπου κατά το στάδιο της εκκρεμότητας της κληρονομιαίας περιουσίας, δηλαδή από το θάνατο του κληρονομούμενου έως τη μεταγραφή της αποδοχής της κληρονομιάς. Διότι ορίζεται μεν στις διατάξεις των άρθρων 1193, 1846 και 1198 του ΑΚ ότι «μεταγράφεται... κάθε αποδοχή κληρονομιάς ή κληροδοσίας, εφόσον με αυτή περιέρχεται στον κληρονόμο ή στον κληροδόχο ακίνητο της κληρονομιάς ...» (1193), ότι «ο κληρονόμος αποκτά αυτοδικαίως της κληρονομιάς μόλις γίνει η επαγωγή, με την επιφύλαξη της διατάξεως του άρθρου 1198» (1846) και ότι «χωρίς μεταγραφή στις περιπτώσεις των άρθρων 1192 εδάφια 1 έως 4 και 1193 δεν επέρχεται η μεταβίβαση της κυριότητας του ακινήτου ...» (1198). Όμως, εν όψει των διατάξεων των άρθρων 1710 και 1199 ΑΚ, που ορίζουν ότι «κατά το θάνατο του προσώπου η περιουσία του ως σύνολο (κληρονομιά) περιέρχεται από το νόμο ή από διαθήκη σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα (κληρονόμοι)» (1710) και ότι «με τη μεταγραφή κατά το άρθρο 1193 η κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα πάνω σε ακίνητο θεωρούνται ότι περιήλθαν στον κληρονόμο ... από το θάνατο του κληρονομούμενου ...» (1199), η μεν κυριότητα του κληρονομιαίου ακινήτου με το θάνατο του κυρίου παύει να υπάρχει γι' αυτόν, με την αυτοδικαίως δε περιέλευση της περιουσίας του ως συνόλου στον κληρονόμο, ο τελευταίος αποκτά αυτοδικαίως το κληρονομικό δικαίωμα που αποτελεί την ιδιάζουσα - λόγω της άνω αναδρομικής ενέργειας της με-

ρευση αυτή προκύπτει από το άρθρο 921 § 1 ΚΠολΔ. Κατά το άρθρο αυτό, η αναγκαστική εκτέλεση που άρχισε κατά του οφειλέτη συνεχίζεται μετά το θάνατό του, *αφότου* ο κληρονόμος αποδεχτεί την κληρονομία ή *αφότου* περάσει η προθεσμία για την αποποίηση ή *αφότου* διοριστεί κηδεμόνας της σχολάζουσας κληρονομίας³⁶⁷. Σε περίπτωση παραβίασης της απαγόρευσης, επέρχεται ακυρότητα ανεξαρτήτως της συνδρομής δικονομικής βλάβης, αφού η απαγόρευση απαγγέλλεται από το νόμο³⁶⁸. Κατά τη δεύτερη παράγραφο του ως άνω άρθρου, όσο ο κληρονόμος έχει το δικαίωμα να αποποιηθεί την κληρονομία, δεν μπορεί να γίνει αναγκαστική εκτέλεση για να ικανοποιηθεί απαίτηση κατά της κληρονομίας, εκτός αν έχει διοριστεί κηδεμόνας της σχολάζουσας κληρονομίας³⁶⁹. Μετα-

ταγραφής - νομική αιτία κτήσεως της κυριότητας του κληρονομαίου ακινήτου. Δηλονότι μέχρι της μεταγραφής της αποδοχής ο κληρονόμος δεν έχει απλώς κυριότητα υπό αναβλητική αίρεση με τις συνέπειες του άρθρου 201 ΑΚ, ως προς το χρόνο επελεύσεως των αποτελεσμάτων, αλλά έχει κυριότητα μετέωρη από την ως άνω αίρεση δικαίου, η πλήρωση της οποίας επάγεται την αναδρομική - από του θανάτου του κληρονομούμενου - κτήση αυτής. Στο ενδιάμεσο δε τούτο χρόνο η κυριότητα επί του κληρονομαίου δεν ανήκει σε άλλον. Εξάλλου η κατά το στάδιο εκκρεμότητας της κληρονομιαίας περιουσίας, δηλαδή από το θάνατο του κληρονομούμενου έως τη μεταγραφή της αποδοχής της κληρονομίας, επιβολή κατάσχεσης ή η ενέργεια πλειστηριασμού σε κληρονομαίο ακίνητο σε βάρος του κληρονόμου δεν πάσχει ακυρότητα, αλλά αδυναμία επέλευσης των σχετικών έννομων συνεπειών, η οποία αίρεται με την επακολουθούσα και αναδρομική δύναμη έχουσα μεταγραφή... Ας σημειωθεί ότι τη μεταγραφή αυτή μπορεί να ζητήσει και ο κατασχών δανειστής και ο υπερθεματιστής...». Η απόφαση αυτή υπονοεί προφανώς ότι έχει συντελεστεί η με οποιοδήποτε τρόπο αποδοχή της κληρονομίας εκ μέρους του κληρονόμου, χωρίς όμως να έχει πραγματοποιήσει την αναγκαία για την κτήση κυριότητας μεταγραφή της αποδοχής του. Και αυτό γιατί σύμφωνα με τις ανωτέρω αναφερθείσες ρυθμίσεις του ΚΠολΔ είναι άκυρη κάθε πράξη εκτέλεσης ενόσω διαρκεί υπέρ του κληρονόμου η προθεσμία αποποίησης της κληρονομίας. Συνεπώς, όχι η από το θάνατο του κληρονομούμενου, αλλά από την με οποιοδήποτε τρόπο απώλεια του δικαιώματος αποποίησης και έως τη μεταγραφή της αποδοχής της κληρονομίας επιβολή κατάσχεσης ή η ενέργεια πλειστηριασμού σε κληρονομαίο ακίνητο σε βάρος του κληρονόμου στερείται εννόμων συνεπειών, οι οποίες θα επέλθουν μόνο με την επακολουθούσα και αναδρομική δύναμη έχουσα μεταγραφή, κατά το άρθρο 1199 ΑΚ.

367. Πρβλ. και Zimmermann, ZEV 2011, 635.

368. ΜΠρΡοδ 275/2004 ΝΟΜΟΣ.

369. Διαφορετική είναι η ρύθμιση του γερμανικού δικαίου, το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα συνέχισης της αναγκαστικής εκτέλεσης, μόνο κατά της κληρονομιαίας περιουσίας, κατά το άρθρο γερμΚΠολΔ 778 παρ. 1, κατά το οποίο ενόσω ο κληρονόμος δεν έχει αποδεχτεί την κληρονομία (Solange der Erbe die Erbschaft nicht angenommen hat, ist eine Zwangsvollstreckung wegen eines Anspruchs, der sich gegen den Nachlass richtet, nur in den Nachlass zulässig.) Βλ. ειδικότερα Lackmann, σε Musielak, ZPO, § 778, αρ. 1 επ.· Kindl, σε Saenger, Zivilprozessordnung, § 778, αρ. 1 επ.· Schmidt/Brinkmann, σε Münchener Kommentar zur ZPO, § 778, αρ. 2, 6 επ.· Vorwerk/Wolf/Beck'scher Online-Kommentar

ξύ των πράξεων εκτέλεσης, περιλαμβάνεται ενδεικτικά η επίδοση της επιταγής προς τον κληρονόμο για τη συνέχιση της αναγκαστικής εκτέλεσης³⁷⁰. Η εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 921 παρ. 1 ΚΠολΔ δεν εξαρτάται από τη γνώση του επισπεύδοντα για το θάνατο του καθ' ου η εκτέλεση οφειλέτη του ή των γεγονότων αποδοχής ή αποποίησης της κληρονομιάς, ούτε ο νόμος επιτάσσει κάποια ειδοποίηση, αλλά αρκεί το γεγονός του θανάτου του καθ' ου η εκτέλεση οφειλέτη³⁷¹. Τέλος, κατά την τρίτη παράγραφο του ως άνω άρθρου, αναγκαστική εκτέλεση για να ικανοποιηθούν απαιτήσεις κατά οφειλέτη που έγινε κληρονόμος δεν μπορεί να γίνει κατά της κληρονομιάς, πριν αυτός την αποδεχτεί ή πριν περάσει η προθεσμία για να την αποποιηθεί. Η ρύθμιση αυτή του ΚΠολΔ είναι καθοριστικής σημασίας για την επόμενη ενότητα, διότι φανερώνει μια βασική νομοθετική αξιολόγηση κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αποποίησης ως προς την ανάμιξη των δύο περιουσιών, της κληρονομιάς και της προσωπικής του κληρονόμου.

γ. Αναδρομική ανατροπή της σύγχυσης των περιουσιών;

αα. *Η ανάμειξη των περιουσιών*

Αυτοδίκαιη κτήση της κληρονομιάς σημαίνει αυτοδίκαιη υπεισέλευση στις επιμέρους σχέσεις της κληρονομιάς ήδη κατά τη στιγμή της επαγωγής, της κλήσης δηλαδή του κληρονόμου στην κληρονομία. Μάλιστα, όπως αναφέρθηκε, για όλα τα επιμέρους δικαιώματα ισχύει ο ενιαίος τρόπος στην κτήση τους, με αιτία την κληρονομική διαδοχή. Άρα, η περιουσία του θανόντος καθίσταται περιουσία του κληρονόμου, ανάλογα με το κληρονομικό του μερίδιο, ήδη τη στιγμή της επα-

ZPO/Preuß, § 778, αρ. 1 επ.: *Handke*, σε Kindl/Meller-Hannich/Wolf, *Gesamtes Recht der Zwangsvollstreckung*, § 778 αρ. 1, 3 επ. βλ. και *Behr*, Rpfleger 2002, 2. Για αυτό και το άρθρο γερμΚΠολΔ 779 παρ. 1, συμπληρώνοντας την ως άνω ρύθμιση, προβλέπει τη συνέχιση της αναγκαστικής εκτέλεσης που έχει ξεκινήσει πριν το θάνατο του οφειλέτη σε βάρος του, μετά το θάνατό του, στη δική του περιουσία· έτσι *Lackmann*, σε *Musielak*, ZPO, § 779, αρ. 2. Αντίθετα, κατά τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου γερμΚΠολΔ 778 παρ. 2, και όπως και στο ελληνικό δίκαιο, εκτέλεση κατά της προσωπικής περιουσίας του κληρονόμου δεν επιτρέπεται· βλ. ειδικότερα *Lackmann*, σε *Musielak*, ZPO, § 778, αρ. 4· *Kindl*, σε *Saenger*, *Zivilprozessordnung*, § 778, αρ. 5. Ο τρόπος προστασίας του κληρονόμου στο γερμανικό δίκαιο πραγματώνεται με το δικαίωμά του να ασκήσει την ανακοπή του τρίτου, κατά το χρονικό αυτό διάστημα πριν την αποδοχή· έτσι *Vorwerk/Wolf/Beck'scher Online-Kommentar ZPO/Preuß*, § 778, αρ. 14.

370. *Γέσιου-Φαλτσή*, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, Γενικό Μέρος § 28 αρ. 23 επ.

371. Πρβλ. και ΑΠ 13/2000 ΝΟΜΟΣ: «Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 1858 του ΑΚ και 146 παρ. 1, 2 και 265 του ΚΠολΔ προκύπτει ότι η κατά το άρθρο 632 παρ. 1 του ΚΠολΔ προθεσμία ασκήσεως ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής δεν αρχίζει για τον κληρονόμο, στον οποίον επιδόθηκε η κατά του δικαιοπαρόχου του εκδοθείσα διαταγή, εφόσον ο κληρονόμος έχει δικαίωμα να αποποιηθεί την κληρονομία».

γωγής, αυτοδίκαια, άνευ γνώσης, βούλησης και συναίνεσής του. Η κτήση αυτή, όπως αναφέρθηκε, είναι προσωρινή. Όμως, τίποτα δεν αναιρεί το χαρακτήρα της ως γνήσιας κληρονομικής διαδοχής, ως μορφής παράγωγης μεταβιβαστικής κτήσης. Η κτήση αυτή, όπως αναφέρθηκε, τελεί υπό τη διαλυτική αίρεση ότι ο κληρονόμος δεν θα την αποποιηθεί, έτσι ώστε αποποιούμενου του τελευταίου, να θεωρείται ότι ουδέποτε συντελέστηκε η κτήση στο πρόσωπό του, ενώ αναδρομικά καλείται εκείνος ο οποίος θα καλείτο εάν ο αποποιηθείς δεν υπήρχε, με το χρόνο της επαγωγής να παραμένει πάντοτε ο χρόνος του θανάτου του κληρονομούμενου, χωρίς να εμφανίζεται κανένα χρονικό κενό στην ιδιοκτησιακή συνέχεια της κληρονομιάς περιουσίας.

Αυτή η αυτοδίκαιη κτήση επιφέρει, όπως χαρακτηριστικά λέγεται, σύγχυση ή ανάμειξη μεταξύ των δύο περιουσιών, της κληρονομιάς που περιέρχεται στον κληρονόμο και της ίδιας του κληρονόμου³⁷². Κατ' ακριβολογία, δεν υπάρχει σύγχυση, αλλά απορρόφηση της περιουσίας του θανόντος από την περιουσία του κληρονόμου ήδη τη στιγμή της επαγωγής³⁷³. Αυτό άλλωστε είναι το περιεχόμενο του άρθρου 1710 παρ. 1 ΑΚ, η αυτοδίκαιη περιέλευση της περιουσίας του θανόντος στον κληρονόμο, σε συνδυασμό με το άρθρο 1901 εδ' α, κατά το οποίο ο κληρονόμος ευθύνεται και με τη δική του περιουσία για τις υποχρεώσεις της κληρονομιάς³⁷⁴.

Σε περίπτωση όμως αποποίησης, η απορρόφηση της περιουσίας του θανόντος από την περιουσία του κληρονόμου θεωρείται ουδέποτε συντελεσθείσα, κατά το γράμμα του νόμου (1856 ΑΚ), με συνέπεια όλες οι ενδιάμεσες σχέσεις να ανατραπούν αναδρομικά. Επομένως, αυτό που υποστηρίζεται³⁷⁵, ότι δήθεν δεν επέρχεται σύγχυση των περιουσιών με την επαγωγή, αλλά το πρώτον με την απώλεια του δικαιώματος αποποίησης, και ότι στο μεσοδιάστημα υφίσταται απλά αδράνεια των απαιτήσεων υπέρ και κατά του κληρονόμου που θα αποσβήνονταν δια συγχύσεως, δεν ευσταθεί. Και όχι μόνο επειδή με τη θέση αυτή παραβιάζεται το γράμμα και το πνεύμα του νόμου, που επιφέρει την αυτοδίκαιη ανάμειξη των περιουσιών ήδη τη στιγμή της επαγωγής, αλλά και επειδή στηρίζεται σε ένα λογικό, παρά νομικό επιχείρημα, ότι απόσβεση δια σύγχυσης και αναδρομική αναβίωση δεν μπορούν να συντελεστούν, διότι δεν συμβιβάζονται λογικά. Άλλωστε, ο ίδιος

372. Μπαλής, ΚληρΔ, § 163 αρ. 2· Βουζίκας, ΚληρΔ, § 18 VIII· Σπυριδάκης, ΚληρΔ, 158.8α.

373. Έτσι ακριβώς και ο *Muscheler, Erbrecht*, § 19, αρ. 1080 («An sich ist der Erbe vom Erbfall an vollgültiger Inhaber aller Nachlassrechte»).

374. Για την δυνατότητα προστασίας του κληρονόμου έναντι δανειστών της κληρονομιάς βλ. Παντελίδου, ΕλλΔνη 2016, 973.

375. Απ. Γεωργιάδης, ΚληρΔ, § 38, υποσ. 8, § 39, αρ. 33· Αστ. Γεωργιάδης, εις ΑΚ Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, άρθρο 1846, αρ. 13· Παπαντωνίου, § 12, σελ. 60-61.

ο νόμος δεν χρησιμοποιεί τον όρο *προσωρινός κληρονόμος*. Ο όρος αυτός είναι *δημιούργημα της θεωρίας και της νομολογίας*³⁷⁶.

Όμως, το δίκαιό μας γνωρίζει σε πλείστες περιπτώσεις την αναδρομική αναβίωση εννόμων σχέσεων (π.χ. 184, 1381 ΑΚ). Επί παραδείγματι, έστω ότι ο επικαρπωτής, απειλούμενος πωλεί και μεταβιβάζει την επικαρπία του στον ψιλό κύριο, ο οποίος καθίσταται έτσι πλήρης κύριος. Αν η ακυρώσιμη δικαιοπραξία ακυρωθεί, τόσο η επικαρπία όσο και η ψιλή κυριότητα θα αναβιώσουν. Επομένως δεν είναι συστηματικά εσφαλμένη η αντίληψη περί της αναδρομικής αναβίωσης των εννόμων σχέσεων του θανόντος και του κληρονόμου, εφόσον ο τελευταίος προβεί στην αποποίηση της μερίδας που του επάγεται³⁷⁷.

Έπειτα, εάν δεν επερχόταν πλήρης απορρόφηση της κληρονομιάς περιουσίας ήδη από τη στιγμή της επαγωγής, αλλά γινόταν δεκτή η «αδράνεια» της ανάμειξης ως προς τις αμοιβαίες μεταξύ θανόντος και κληρονομούμενου έννομες σχέσης, ο νομοθέτης στο κεφάλαιο περί του ευεργετήματος της αποδοχής θα έπρεπε να εισαγάγει ειδικές προς τούτο ρυθμίσεις. Θα όφειλε να έχει ρυθμίσει ειδικώς τις σχετικές απαιτήσεις μεταξύ κληρονόμου και κληρονομούμενου και να εισαγάγει ως προς αυτές μια εξαίρεση σχετικά με το χωρισμό τους από την υπόλοιπη περιουσία. Έτσι, η ανάμειξή τους και η απόσβεση των αμοιβαίων απαιτήσεων δια σύγχυσης θα έπρεπε να έχει ως αφετηρία όχι τη στιγμή της επαγωγής, αλλά τη στιγμή της απώλειας του δικαιώματος αποποίησης εκ μέρους του κληρονόμου, κάτι που δεν συμβαίνει.

Τέλος, σοβαρότατο επιχείρημα *ex lege* υπέρ της εδώ υποστηριζόμενης άποψης παρέχει η ως άνω διάταξη του άρθρου 921 παρ. 3 ΚΠολΔ, κατά την οποία οι δανειστές του κληρονόμου δεν μπορούν να επιληφθούν της κληρονομιάς περιουσίας του, κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αποποίησης. Η ρύθμιση αυτή δεν συνεπάγεται ότι υπάρχει χωρισμός των περιουσιών ακόμη όσο διαρκεί η προθεσμία αποποίησης και μέχρι αυτή να παρέλθει, αλλά ότι μπορεί ο οφειλέτης – κληρονόμος για τα συγκεκριμένα αντικείμενα, τα οποία ανήκουν στην κληρονομιά περιουσία που του περιήλθε, να προβάλει την *ένσταση περισκέψεως, αν και εφόσον το επιθυμεί*. Σε διαφορετική περίπτωση, μια τέτοια ρύθμιση θα ήταν περιττή, αφού ακόμα και αν δεν είχε αποδεχθεί ή αποποιηθεί ακόμη την κληρονομία, θα ήταν έτσι κι αλλιώς αδύνατη η καταδίωξη εκείνου του μέρους της περιουσίας

376. Εύστοχη παρατήρηση του Sarres, ZEV 1992, 216· βλ. όμως και *Βουζικά* ΝοΒ 1967, 194, υποσ. 10, που φαίνεται να ταυτίζει το προσωρινό με το αυτοδίκαιο της κληρονομίας.

377. Για τον *Muscheler, Erbrecht*, § 19, αρ. 1085, μάλιστα, αυτοδίκαιη κτήση της κληρονομίας δεν μπορεί να νοηθεί καν χωρίς την αναδρομικότητα στην ανατροπή της συντελεσθείσας, έστω προσωρινής, κτήσης.

του που δεν προέρχεται από την κληρονομιαία περιουσία, διότι δεν θα ανήκαν τα αντικείμενα στην κληρονομιαία περιουσία³⁷⁸.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ένα αποφασιστικό, από το ίδιο το γράμμα του νόμου, επιχείρημα. Κατά το άρθρο 1948 ΑΚ, υποχρεώσεις και δικαιώματα που αποσβέστηκαν με σύγχυση από την επαγωγή της κληρονομιάς, στις σχέσεις πωλητή και αγοραστή θεωρούνται ότι δεν αποσβέστηκαν. Η διάταξη αυτή λοιπόν δεν αφήνει κανένα περιθώριο περί αντιθέτου ερμηνείας, διότι ο ίδιος ο νομοθέτης θεωρεί ότι από και δια της επαγωγής επέρχεται σύγχυση, κατ' ακριβολογία απορρόφηση, περιουσιών, με συνεπεία αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις να αποσβήνουν δια συγχύσεως³⁷⁹. Αν δεν γινόταν αυτό και απλώς αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις κληρονόμου και κληρονομούμενου «αδρανούσαν», το άρθρο 1948 ΑΚ δεν θα είχε καμία ισχύ και θα έμενε μια ρύθμιση που θα αποτελούσε κενό γράμμα. Αυτή ωστόσο η ερμηνεία είναι συστηματικά ανεπίτρεπτη. Συνεπώς ήδη από τη στιγμή της επαγωγής υπάρχει σύγχυση των δύο περιουσιών.

ββ. Άλλες συνέπειες της αναδρομικής λειτουργίας της αποποίησης της κληρονομιάς – ιδίως η τύχη των εκκρεμών διαθέσεων του προσωρινού κληρονόμου

Εάν ο κληρονόμος αποποιηθεί την κληρονομία, με συνεπεία να θεωρηθεί η κτήση της εκ μέρους του ουδέποτε γενόμενη, τίθεται ζήτημα σχετικά με τις πράξεις τις οποίες τέλεσε ενόσω διαρκούσε η προθεσμία αποποίησης. Πρόκειται, για την ακρίβεια, για πράξεις οι οποίες τελέστηκαν ηρτημένης της διαλυτικής αιρέσως της εμπρόθεσμης αποποίησης της κληρονομιάς, πλην όμως για αυτές δεν θα εφαρμοστούν οι διατάξεις των άρθρων 206 επ. ΑΚ³⁸⁰, αλλά αυτή του άρθρου 1859 ΑΚ, ως ειδικότερη. Άλλωστε, ο ίδιος ο κληρονόμος δεν έχει καν υποχρέωση, αλλά δικαίωμα να τελέσει πράξεις διαχείρισης της κληρονομιάς. Για το σκοπό αυτό ο νόμος προβλέπει στο άρθρο 1859 εδ. α' ΑΚ ότι διαχειριστική πράξη που έγινε από εκείνον που αποποιήθηκε, πριν από την αποποίηση της κληρονομιάς, κρίνεται απέναντι στον κληρονόμο κατά τις διατάξεις για τη διοίκηση αλλοτρί-

378. Πρβλ. όμως την εσφαλμένη άποψη του *Bamberger/Roth (BeckOK)/Siegmann/Höger*, § 1953, αρ. 3, κατά τον οποίο ο προσωρινός κληρονόμος είναι μη δικαιούχος των περιουσιακών δικαιωμάτων της κληρονομιάς, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με την ίδια τη φύση της αυτοδίκαιης κτήσης της κληρονομιάς.

379. Πρβλ. όμως *Απ. Γεωργιάδη*, ΚληρΔ, § 51, αρ. 15, κατά τον οποίο ο πωλητής υποχρεούται να ανασυστήσει τις έννομες σχέσεις που αποσβέστηκαν. Η θέση αυτή είναι πρόδηλα *contra legem* ερμηνεία.

380. Για την οποία βλ. *Ευαγγελίδου-Τσικρικά*, Εγγραφή προσημείωσης υποθήκης ηρτημένης της αιρέσεως, Ζητήματα από την εφαρμογή του άρθρου 206 ΑΚ, *passim*.

ων, με γνώμονα δηλαδή το συμφέρον του εν τέλει κληρονόμου και με βάση την πραγματική ή υποθετική βούλησή του³⁸¹.

Από την άλλη, κατά το εδ. β' του ως άνω άρθρου, η διάθεση αντικειμένου πριν από την αποποίηση της κληρονομίας, από εκείνον που την αποποιήθηκε, εφόσον δεν μπορούσε χωρίς ζημία της κληρονομίας να αναβληθεί, παραμένει έγκυρη και μετά την αποποίηση. Ως διάθεση εννοείται οποιαδήποτε εκποιητική δικαιοπραξία, είτε εμπράγματη, είτε ενοχική (π.χ. καταγγελία, υπαναχώρηση, εξόφληση οφειλής, αποδοχή παροχής)³⁸². Προϋπόθεση για την εφαρμογή της ρύθμισης αυτής είναι να μην συνιστά πράξη pro herede, που να ενέχει σιωπηρή αποποίηση της κληρονομίας, καθώς και να μη χωρούσε αναβολής, χωρίς κίνδυνο ζημίας της κληρονομίας. Το τελευταίο αυτό ζήτημα είναι πραγματικό και κρίνεται ad hoc³⁸³. Σε διαφορετική περίπτωση, οι σχετικές πράξεις θα ήταν άκυρες, εφόσον θα είχαν διενεργηθεί παρά μη κυρίου και δεν θα επληρούτο το ειδικό προαπαιτούμενο της εκποιητικής δικαιοπραξίας μεταβίβασης κυριότητας, η μεταβίβαση να γίνεται από κύριο (1034 ΑΚ)³⁸⁴. Δεν απαιτείται γνώση του τρίτου ότι ο αντισυμβαλλόμενός του είναι προσωρινά μόνο κληρονόμος³⁸⁵. Από την άλλη, στο πλαίσιο της διάταξης του άρθρου 1036 ΑΚ είναι δυνατό να κτηθεί κυριότητα παρά μη κυρίου των αντικειμένων των σχετικών δικαιοπραξιών, όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτού του άρθρου³⁸⁶. Εξίσου έγκυρες είναι οι μεταβιβαστικές πράξεις και στην περίπτωση κατά την οποία δεν εξυπηρετούσαν την αντιμετώπιση επεί-

381. Απ. Γεωργιάδης, ΚληρΔ, § 39. αρ. 48 επ.· Αστ. Γεωργιάδης, εις ΑΚ Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, άρθρο 1859, αρ. 1 επ.· Βουζίκας, ΚληρΔ, § 158 III 2· Μπαλής, ΚληρΔ, § 172. Παρεμφερής και η διάταξη του γερμανικού δικαίου, γερμΑΚ 1959, για την οποία βλ. *Staudinger/Marotzke*, § 1959, αρ. 3 επ.· *MünchKomm/Leipold*, § 1959, αρ. 1 επ.· *Bamberger/Roth (BeckOK)/Siegmann/Höger*, § 1959, αρ. 1 επ.· *Hoeren*, εις Schulze u.a., BGB, § 1959, αρ. 1 επ.· *Lange, Erbrecht*, § 42 αρ. 4 επ.

382. Απ. Γεωργιάδης, ΚληρΔ, § 39, υποσ. 84· Φλάμπουρας, εις Απ. Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ, άρθρο 1859, αρ. 1 επ.· *Staudinger/Marotzke*, § 1958, αρ. 10.

383. Απ. Γεωργιάδης, ΚληρΔ, § 39 αρ. 53· *MünchKomm/Leipold*, § 1958, αρ. 6, 6α· *Staudinger/Marotzke*, § 1958, αρ. 8 επ.· πρβλ. και ΕφΑθ 10343/19986 ΕλλΔνη 1988, 303. Σχετικά με τη σχέση των δύο ρυθμίσεων, η απόφαση του OLG Düsseldorf της 18. 11. 1998, ZEV 2000, 64, έχει κρίνει ότι η πραγματική ή εικαζόμενη βούληση του κυρίου στις διατάξεις περί διοίκησης αλλοτρίων μετατρέπεται στη μη δυνάμενη αναβολής ανάγκη, και το μέτρο των δύο ρυθμίσεων πρέπει να είναι το ίδιο.

384. *Olzen*, Jura 2001, 369.

385. *Staudinger/Marotzke*, § 1958, αρ. 9.

386. Απ. Γεωργιάδης, ΚληρΔ, § 39, υποσ. 87· *Staudinger/Marotzke*, § 1958, αρ. 13 επ.· *MünchKomm/Leipold*, § 1958, αρ. 7· *Bamberger/Roth (BeckOK)/Siegmann/Höger*, § 1958, αρ. 8· *Hoeren*, εις Schulze u.a., BGB, § 1958, αρ. 4.

γουςας ανάγκης, παρά μόνο ανάγκη ανεπίδεκτη αναβολής³⁸⁷. Τέλος, και η μονομερής δικαιοπραξία τρίτου προς τον κληρονόμο ως τέτοιο (π.χ. καταγγελία σύμβασης μίσθωσης), παραμένει ισχυρή και μετά την αποποίηση³⁸⁸.

δ. Διάσπαση της αυτοδίκαιης κτήσης της κληρονομιάς ως προς τα εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων;

αα. *Η ρύθμιση του νόμου*

Το πρώτο άρθρο του έκτου κεφαλαίου του πέμπτου βιβλίου του ΑΚ, περί αποποίησης και αποδοχής, το άρθρο 1846 ΑΚ, ορίζει ότι «ο κληρονόμος αποκτά αυτοδικαίως την κληρονομία μόλις γίνει η επαγωγή, με την επιφύλαξη της διάταξης του άρθρου 1198». Στην παρούσα ενότητα θα μας απασχολήσει η επιφύλαξη αυτή, και δη το αυτοδίκαιο της κτήσης της κληρονομιάς σε σχέση με την κτήση κυριότητας (ή άλλου εμπράγματος δικαιώματος) σε ακίνητα. Και αυτό γιατί ο ως άνω αυτοδίκαιος χαρακτήρας της κτήσεως της κληρονομιάς φαίνεται εκ πρώτης όψεως να κάμπτεται πλήρως στην περίπτωση υπάρξεως εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων, καθώς εκεί απαιτείται η μεταγραφή της δηλώσεως του κληρονόμου περί αποδοχής της κληρονομιάς³⁸⁹ (η οποία δήλωση πρέπει να προκύπτει από δημόσιο έγγραφο ή κληρονομητήριο). Σε διαφορετική περίπτωση, δηλαδή αν δεν συντελεστεί η μεταγραφή, σύμφωνα με το άρθρο 1198 ΑΚ, δεν θα επέλθει η μεταβίβαση της κυριότητας του ακινήτου ή η σύσταση, μετάθεση, κατάργηση εμπράγματος δικαιώματος πάνω στο ακίνητο ως συνέπεια της κληρονομικής διαδοχής.

387. Αν και όπως επισημαίνει εύστοχα ο Μπαλής, ΚληρΔ, § 172 αρ. 1, η έλλειψη κατεπείγοντος μπορεί να συνιστά ένδειξη για την *pro herede gestio* αποδοχή όλης της κληρονομιάς εκ μέρους του προσωρινού κληρονόμου.

388. Γενικότερα για το ζήτημα αυτό, βλ. Απ. Γεωργιάδη, ΚληρΔ, § 39 αρ. 51 επ.: *Kipp/Coing* 90 III 3· *Staudinger/Marotzke* (2008), § 1959, αρ. 8 επ.: *Olzen*, Jura 2001, 369 επ.: *Stegmüller*, JuS 2012, 442· πρβλ. και την ενδιαφέρουσα μελέτη του *Sarres*, ZEV 199, 216, για τις υποχρεώσεις του προσωρινώς κληρονόμου. Ως προς τις υποσχετικές δικαιοπραξίες, κρίνονται από τις διατάξεις περί διοίκησης αλλοτρίων, και δεσμεύουν μόνο τον επιχειρήσαντα προσωρινό κληρονόμο, εκτός αν τις εγκρίνει ο οριστικός· βλ. ειδικότερα Απ. Γεωργιάδη, ΚληρΔ, § 39 αρ. 54.

389. Κατά το άρθρο 1193 ΑΚ, κατά το οποίο μεταγράφεται στο γραφείο μεταγραφών της περιφέρειας του ακινήτου κάθε αποδοχή κληρονομιάς ή κληροδοσίας, εφόσον μ' αυτήν περιέρχεται στον κληρονόμο ή στον κληροδόχο ακίνητο της κληρονομιάς ή εμπράγματο δικαίωμα πάνω σε αυτό ή εμπράγματο δικαίωμα πάνω σε ξένο ακίνητο ή καταργείται τέτοιο δικαίωμα. Για τη μεταγραφή απαιτείται να βεβαιωθεί ο θάνατος του κληρονομούμενου.

Σύμφωνα με την κρατούσα θέση, αν η κρίσιμη μεταγραφή συντελεστεί, η κτήση της κυριότητας θα επέλθει **αναδρομικώς** από τη στιγμή της επαγωγής. Η διάταξη του άρθρου 1199 ΑΚ, κατά παρέκκλιση της γενικής αρχής ότι η μεταγραφή δρα ex nunc³⁹⁰, ορίζει ότι με τη μεταγραφή κατά το άρθρο 1193 ΑΚ, η κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα πάνω σε ακίνητο θεωρούνται ότι περιήλθαν στον κληρονόμο ή στον κληροδόχο από το θάνατο του κληρονομημένου, με την επιφύλαξη των διατάξεων για την αναβλητική αίρεση ή προθεσμία.

Η νομική ρύθμιση για τη δημοσιότητα των πράξεων αποδοχής της κληρονομίας ή κληροδοσίας που αφορούν σε ακίνητο δεν είναι καθόλου διαφορετική υπό το σύστημα του Εθνικού Κτηματολογίου. Κατά το άρθρο 12 παρ. 1 ζ του ν. 2664/1998, ως εγγραφτέα πράξη καταχωρείται στα κτηματολογικά φύλλα για το ακίνητο στο οποίο αφορά η κατά το άρθρο 1193 του Αστικού Κώδικα αποδοχή κληρονομίας ή κληροδοσίας, εφόσον με αυτήν περιέχεται στον κληρονόμο ή τον κληροδόχο η κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα σε ακίνητο της κληρονομίας ή εμπράγματο δικαίωμα σε ξένο ακίνητο, καθώς επίσης το αναφερόμενο στο άρθρο 1195 του Αστικού Κώδικα κληρονομητήριο. Μάλιστα, ο ν. 2664/1998 επαναλαμβάνει ουσιαστικά τις ρυθμίσεις των άρθρων 1198 και 1199 ΑΚ, καθώς στην παρ. 3 του άρθρου 12 προβλέπει ότι χωρίς εγγραφή στα Κτηματολογικά φύλλα της αποδοχής της κληρονομίας, δεν επέρχεται το επιδιωκόμενο, με την εγγραφτέα πράξη αποτέλεσμα, δηλαδή η κτήση κυριότητας του κληρονομιαίου ακινήτου από τον κληρονόμο ο οποίος είναι ο καλούμενος και δικαιούχος αυτού. Από την άλλη, εφόσον τηρηθούν οι διατυπώσεις δημοσιότητας με την καταχώριση της εγγραφτέας πράξης στα φύλλα του ακινήτου, η παρ. 4 του ως άνω άρθρου προβλέπει ότι η κτήση κυριότητας υπέρ του κληρονόμου επέρχεται στον αναδρομικά από τον προβλεπόμενο στο άρθρο 1199 του Αστικού Κώδικα χρόνο, δηλαδή από τη στιγμή της επαγωγής, δηλαδή το θάνατο του κληρονομούμενου στη συνήθη περίπτωση, άλλως, από τη στιγμή που θα πληρωθεί η αναβλητική αίρεση ή προθεσμία ή τη στιγμή που θα ορίσει ο κληρονομούμενος στις περιπτώσεις του καταπιστευματοδόχου.

Στην παρούσα ενότητα, θα εξεταστούν, αναλυτικότερα, δύο ζητήματα, πρώτον, κατά πόσον κάμπτεται στην πραγματικότητα η αρχή της ipso jure κτήσης της κληρονομίας για τα ακίνητα της κληρονομίας, και έπειτα ποία είναι η νομική κατάσταση του κληρονομιαίου ακινήτου κατά το χρονικό διάστημα από την επαγωγή μέχρι τη μεταγραφή της αποδοχής της κληρονομίας³⁹¹.

390. Ράμμος, ΕρμΑΚ, άρθρο 1199, αρ. 1.

391. Λόγω της παρόμοιας μοίρας που επιφυλάσσει ο ν. 2664/1998 στην παράλειψη της καταχώρισης της αποδοχής της κληρονομίας ως εγγραφτέας πράξης με την παράλειψη της μεταγραφής, στο εξής θα γίνεται λόγος μόνο για μεταγραφή, στην οποία θα περιλαμβάν-

ββ. Κτήση των κληρονομιών ακινήτων ipso jure;

Η ρητή διατύπωση του νόμου στο άρθρο 1846 ΑΚ δεν επιτρέπει *prima facie* να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η κτήση της κυριότητας των κληρονομιών ακινήτων συντελείται αυτοδίκαια τη στιγμή της επαγωγής, όπως συμβαίνει με τα υπόλοιπα περιουσιακά στοιχεία του θανόντος, ιδίως κινητά και απαιτήσεις, αλλά και τη νομή (983 ΑΚ). Και αυτό γιατί ο νόμος επιφυλάσσεται να θεωρηθεί τελεσθείσα η κτήση της κυριότητας κληρονομιάς ακινήτου το πρώτον τη στιγμή που ορίζει το άρθρο 1198 ΑΚ, *δηλαδή τη στιγμή της μεταγραφής της σχετικής περί αποδοχής βούλησης του κληρονόμου* (ή πιστοποιητικού της γραμματείας του δικαστηρίου της κληρονομιάς περί μη αποποίησης της κληρονομικής του μερίδας εκ μέρους του κληρονόμου ή του κληρονομητηρίου, πρβλ. 1195 ΑΚ³⁹²) στα βιβλία μεταγραφών του τοπικά αρμόδιου υποθηκοφυλακείου. Η ρύθμιση αυτή ουσιαστικά επαναλαμβάνεται στο άρθρο 12 παρ. 4 του ν. 2664/1998 και εξαρτά την επέλευση του σκοπούμενου αποτελέσματος της αποδοχής της κληρονομιάς, δηλαδή της κτήσης της κυριότητας του κληρονομιάς ακινήτου, από την καταχώρηση της αποδοχής ως εγγραπτέας πράξης στα αρμόδια τοπικά κτηματολογικά βιβλία. Φαίνεται λοιπόν ότι η κυριότητα αποκτάται από τον κληρονόμο τη στιγμή της μεταγραφής, αναδρομικά από τη στιγμή της επαγωγής, και ότι δεν αποκτάται το πρώτον τη στιγμή της επαγωγής άνευ μεταγραφής.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να παρατεθεί αυτούσια η μειοψηφία της απόφασης ΟΛΑΠ 7/2004³⁹³. Σύμφωνα με αυτή, «... ο κληρονόμος αποκτά αυτοδικαίως την κληρονομία κατά την επαγωγή της, η κτήση όμως της κυριότητας των κληρονομιών ακινήτων επέρχεται μόνο με την μεταγραφή της αποδοχής της κληρονομιάς, η οποία ενεργεί αναδρομικώς από τον χρόνο του θανάτου του κληρονομουμένου, με την επιφύλαξη των διατάξεων για την αναβλητική αίρεση ή προθεσμία. Επομένως το δικαίωμα της κυριότητας του κληρονόμου τελεί υπό την αναβλητική αίρεση της μεταγραφής της πράξεως αποδοχής της κληρονομιάς και η κυριότητα που επέρχεται με αυτήν θεωρείται ότι περιήλθε στον κληρονόμο από το θάνατο του κληρονομουμένου, μέχρι δε την πλήρωση της αιρέσεως δεν ανήκει σε άλλο πρόσωπο (Ολ. ΑΠ 108/1978)...».

νεται και το σύστημα της καταχώρησης της εγγραπτέας πράξης στο Κτηματολόγιο, και όπου και εάν υπάρχει ειδική για το τελευταίο αυτό σύστημα ρύθμιση θα εξετάζεται *ad hoc*.

392. Πρβλ. και ΑΠ 179/1992 ΕΕΝ 1992 60, 262· ΠΠρΡοδ 203/2005 ΝΟΜΟΣ.

393. ΝοΒ 2004, 967, με σημείωση Δωρή ΧρΙΔ 2004, 412.

Η μειοψηφία αυτή, ακολουθώντας παλαιότερη νομολογία των δικαστηρίων της χώρας³⁹⁴, καταλήγει στο να δημιουργήσει το μόρφωμα της *κυριότητας υπό αίρεση*. Γίνεται δηλαδή δεκτό ότι ο κληρονόμος δεν αποκτά αυτοδικαίως την κυριότητα του κληρονομιαίου ακινήτου, αλλά το πρώτον με τη μεταγραφή της περί αποδοχής δήλωσης, χωρίς να καθορίζεται η νομική τύχη του ακινήτου μέχρι το χρονικό αυτό σημείο. Συγχρόνως, όπως πολύ εύστοχα διαπιστώνει ο Τσολακίδης³⁹⁵, η άποψη αυτή στηρίζεται στην παραδοχή ότι η μεταγραφή είναι όρος του ενεργού κάθε δικαιοπραξίας επί ακινήτων προκειμένου να παράξει και τις επιθυμητές μεταβολές στη νομική κατάσταση του ακινήτου, ήτοι (κατά κανόνα) τη μεταβίβαση κυριότητας ή τη σύσταση περιορισμένου επ' αυτού εμπράγματος δικαιώματος. Δεν λαμβάνει όμως υπόψη ότι η μεταγραφή, ως όρος του ενεργού αυτών, αφορά *δικαιοπραξίες εν ζωή, και όχι την κληρονομική διαδοχή, ως νόμιμη αιτία της κτήσης της κυριότητας που θεμελιώνεται απ' ευθεία στο νόμο*.

Κατόπιν των ανωτέρω υποστηρίζει, ορθώς, ότι δεν πρέπει να γίνεται σύγκριση μεταξύ των εκποιητικών δικαιοπραξιών μεταξύ ζώντων και της κατάστασης αυτών των δικαιοπραξιών όσο δεν έχουν μεταγραφεί – στάδιο κατά το οποίο, μη πληρούμενου του όρου του ενεργού αυτών, εμποδίζεται η παραγωγή της σκοπούμενης έννομης συνέπειας της μεταβίβασης κυριότητας και επιτρέπεται στον μεταβιβάζοντα εγκύτως να την μεταβιβάσει σε τρίτο, αφού μέχρι τη στιγμή της μεταγραφής ο αποκτών δεν έχει κανένα δικαίωμα κυριότητας επί του πράγματος – και της κατάστασης προ της μεταγραφής του εγγράφου που προβλέπει το άρθρο 1195 ΑΚ³⁹⁶. Πρόκειται για δύο τελείως διαφορετικά κατά τη φύση και τη λειτουργία τους πραγματικά κτήσης κυριότητας ακινήτου, το ένα στηριζόμενο στην αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας και το άλλο στον ίδιο το νόμο. Επίσης, και εδώ βρίσκεται ένα άλλο σημαντικότατο επιχείρημα το οποίο προσθέτει ο Τσολακίδης³⁹⁷, η εκδοχή αυτή οδηγεί στο νομικά άτοπο συμπέρασμα να υπάρχει αδέσποτο ακίνητο ηρτημένης της αιρέσεως, δηλαδή όσο εκκρεμεί η μεταγραφή της αποδοχής της κληρονομίας. Το μόνο κοινό το οποίο μπορεί να εντοπιστεί μεταξύ των δύο περιπτώσεων είναι η ανάγκη για την τήρηση της μεταγραφής, ως πράξης δημοσιότητας.

Πρέπει να εντοπιστεί μια λύση λοιπόν η οποία να εξυπηρετεί τόσο την αρχή της αυτοδίκαιης κτήσης της κληρονομίας, και συνεπώς κάθε εντός της κληρονομίας ακινήτου, όσο και την ανάγκη για *ουσιαστική δημοσιότητα στο ιδιοκτησια-*

394. Πρβλ. και Τσολακίδη, ΧρΙΔ 2004, 779, υποσ. 21, με περαιτέρω παραπομπές στη νομολογία αυτή.

395. Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2004, 779.

396. ΧρΙΔ 2004, 779.

397. ΧρΙΔ 2004, 778.

ISBN 978-960-622-183-5

19072